

Csőgl János

AZ ÖRÖM DICSÉRETE

Egész lényünk, szinte minden porcikánk öröme szomjas. Mégsem könnyű eldöntenünk, sem elvileg és általánosságban, sem egy-egy konkrét esetben, dicsérjük és kívánjuk-e az örömet, vagy ellenkezőleg, félve kerüljük. Mert egyrészt éltető, kiteljesítő harmat és napsugár életünkben, másfelől azonban könnyen válhat személyiségromboló erővé. Öröm nélkül nincs igazi életkedv; de ha nagyon kívánjuk, ez a vágyakozás sokféle bűn forrása lehet, a birtokolt öröm pedig önteltséget, tespedést, lezártaságot, hamis illúziókat, esetleg csömört szülhet.

Az emberi és az istengyermeki élet egyaránt bonyolultan összetett, benne minden egyoldalúság megbosszulja magát. Félrevisz a lemondás, a vezeklés, a bajokba való beletörődés túlzott hangsúlyozása éppúgy, mint csak annak a hajtogatása, hogy „minden szabad nekem, ha nem is minden hasznos”. Embernek és kereszténynek lenni annyi, mint egyensúlyt keresni. Két szentpáli kijelentés összhangját kell megtalálnunk életünk gyakorlatában. Az egyik az Apostol átfogó programja: „Nem akarok másról tudni, csak a Megfeszített-ről, még ha ez egyeseknek botrány is, másoknak meg ostobaság.” A másik kijelentés egy ezzel ellentétesnek látszó parancs: „Örüljete, ismételten csak azt mondom, örüljete!”

A mára beérett generáció fiatal korában egy olyan — akkor véglegesnek tűnő, de csupán kísérletnek bizonyult — életprogramot kapott, amely a díszfunkciók jegyében született. Elvben emlegettük ugyan az önmegtagadó keresztthordozást, gyakorlati erkölcsstanunkban mégis a megengedett és a tilos örömeinek megkülönböztetése volt a döntő. Méricskélünk, és közben féltünk az örömtől éppúgy, mint a hősiesség öntatásától. A „szent középsert” próbáltuk megtalálni, megkísérelve összeegyeztetni a régmúlt véresen komoly vezekléseit az újkor életvágyával és örömeire szomjas lelkiületével.

Századunk első felének aszketikája gyanakodva gondolt az érzékek örömeire; szépnek, de gyakran veszélyesnek ítélte az érzelmek kielégülését; nagyra tartotta a szellemi gyönyörűségeket, bár félt az értelem gőgjétől, sőt önállóságától is; egyedül a lélek csendes vagy belül repeső örömeit dicsérte fenntartás nélkül. Hangsúlyoztuk a földi örömeinek hiábavalóságát, miközben igyekeztünk kimutatni, közülük melyik „megengedett”. Szintézisünk csúcspontjának számított, hogy az égi boldogság elővételezésének nevezünk három örömet: a kötelességteljesítést, a mértékkel gyakorolt lemondást és a türelmes megelégedettséget.

„Sikerült” is kialakítanunk egy olyan langyos keresztény életprogramot, amely egyáltalán nem vonzza a nagyobbra teremtett embert. Korunk egyházának ismét neki kell gyürkőznie, hogy igazabb egyensúlyt találjon a kereszt és az öröm teológiája között. A megoldást éppúgy Szent Pálnál fogjuk megtalálni, mint a két ellentétesnek látszó pólust, mégpedig ebben a fogalomban: „öröm és béke a Szentlélekben”. Azt mondja róla az Apostol, hogy ennek teljessége és intenzitása minden emberi elképzelést meghalad, ugyanakkor a kereszthordozó életformából ered.

Mit értsünk ezen a Szentlélekkel fémjelzett örömmön és békén? A Lélek a Találkozás Istene. Benne egymásé, benne egészen egy, és éppen ezért benne végtelenül boldog az Atya és a Fiú. Az ember Jézusban is a Szentlélek élt. Ezért volt emberi életének minden találkozása egymásra találás azzal, akit önmagánál és mindennél jobban szeretett, az Atyával. A megtestesült Fiút sok mindennel összehozta az élet: szegénységgel, otthontalansággal, magáramaradottsággal éppúgy, mint a családban élés, a barátság és a terített asztal örömeivel. Volt része dicsőségben és gyalázatban, népszerűségben és vérverejtékes szorongásban. Érezte a szellő lágy simogatását és a kínhalál borzalmát. Jézus a Szentlélekben tudta, világosan látta azt, amit mi hiszünk: mindebben az Atya adott találgát neki. Kellemesben és gyötrelmesben egyaránt a Szeretet ölelte körül.

Az Előfutár úgy mutatta be a Messiást, mint aki Szentlélekkel keresztel. A szentségek által Krisztus a maga Lelkét adja belénk, hogy a hitben mi magunk is képesek legyünk felfogni: bármit hoz az élet, bármilyen feladat vagy szenvedés vár ránk, mindez találkozás lehet a boldogító Valakivel. Mert a megváltás éppen azt adta meg nekünk, hogy ismét otthon van közöttünk, a mi világunkban az Atya, tehát mindenütt vele van találkozásunk. A végső egymásra találás a menny lesz. A földi életben pedig úgy kell megmutatnunk, hogy akarjuk az örök boldogságot, hogy máris a menny stílusában élünk, vagyis egyetlen nagy vágyunk a Találkozás.

Az öröm első feltétele, hogy helyén legyen számunkra a világ. A Szentlélek fényességében a hívő ember átéli, hogy bármiképp alakul élete, helyén van számára a világ. Mert gyönyörben s kínban egyaránt bizonyos benne a szívének, hogy Atyánk most ezzel mondja nekünk, hogy szeret, és hogy a végtelenül bölcs Szeretet mindenkor tudja, mire van éppen szükségünk ahhoz, hogy valóban jó legyen nekünk.

De hamar elununk bármit, hozzon bár mégoly intenzív örömet, ha csak a világ ad meg mindent, de mi magunk nem vagyunk helyünkön a világ számára. A merő élvezetvágy elidegenít. Megfoszt a bensőséges emberi kapcsolatoktól, mert mintegy halottá válik annak számára minden ember, aki bennük csupán neki kellemes vagy kellemetlen tárgyakat lát. Az önzőnek idegenek lesznek a tárgyak, az események, a feladatok, az élmények, mihelyt kellemetlenek vagy elunja őket. Az élvhajhász elveszíti önmagát is, mert

emberből élvezőgéppé degradálódik. A Szentlélek éppen azért a Találkozás Istene, hogy ráhangoljon — értelmet és erőt adva — arra, hogy a Szeretet állandó és mindenütt felénk áradó hívására megfelelő válasz legyen az életünk.

Aki engedi, hogy irányítsa a Szentlélek, abban fokozatosan kialakul az Atyával egy olyan viszony, amely az egyszülött Fiúéra jellemző. Az istenszeretet nemcsak gyermeki érzés, hanem minden szeretetnek foglalata és csúcsa. A krisztusi embernek Isten a Mindene: Atyja és Anyja, Testvére és Jegyese, Barátja és Szövetségese, Életcélja és Jutalma, sőt Gyermeke és Unokája.

Ezen a ponton kell vigyáznunk. Hogy Isten a Mindenünk, nem jelenti azt, hogy minden más semmi. Egy időben azt hitték egyes keresztény eleink, Isten kedvéért meg kell feledkezniök a világról. Több évszázados folyamat eredménye, hogy ma sok jó keresztény is a világ kedvéért kezdi elfelejteni Istent. Ha hallgatunk a bennünk élő Szentlélekre, feltárul előttünk a megváltás gyümölcse: minden a miénk. Először, mert mindenben miénk az Atya. Másodszor, mert mindent ránk bízott az Atya, hogy ti. folytassuk a teremtés és a megszentelés művét, Isten munkatársaiként a beteljesedésig.

Nem elutasítanunk kell tehát a világot, hanem elfogadnunk az Úrtól. Elfogadnunk ajándékként és ugyanakkor feladat gyanánt. A hitnek ez a felismerése nem szakít el bennünket sem Istentől, sem az emberi világtól. Kedvet ad a munkához, az emberi problémák megoldásához, a nehézségek leküzdéséhez, és minden földi gondot mennyeivé avat, hiszen mindenben a jelenben érő, a jövőben beteljesedő Találkozást keressük. Így születik meg bennünk földi létben az égi életöröm.

Kempis Tamás még a szerzetesi cella magányát dicsérte mindenek felett. A ma kereszténységét már rávezette a Szentlélek a közösség szeretetére és keresésére. A szerzetes, sőt a remete sem akarja szívét az emberektől elfordulva adni az Egyetlennek, hanem a közösség szolgálatában akar elégni az istenszeretethen. A szerelem, a házasság, a szülői érzés, a barátság, a társaság kedvelése nem „megengedett” öröm, hanem istengyermeeki kiteljesedésünk eszköze.

A Szentlélek közösségi lényeknek akar bennünket az emberiségben, a konkrét társadalomban, amelyben élünk, a kisebb közösségekben, az egyházban, sőt a mennyben is. Így épít a kegyelem a természetre, amely nem ismer tartósan egyéni örömet, hiszen arra vagyunk teremtve, hogy örömlenünk és bánatunkat másokkal megosszuk, hogy legyen valakink, hogy befogadjon minket a közösség, és hogy másokért éljünk.

A Szentlélek örömeinek és békéjének alapfeltétele a szeretet. A hiteles szeretet kilép önmagából, hogy fokozatosan elfelejtse az ádám ember alapszavait: én, enyém, nekem, értem. Az önzésen és ezzel önmagán túllépő ember a Végtelent óhajtja szeretni, de nem talál másra, csak véges lényekre, dolgokra, eseményekre, feladatokra. A hitben ismeri fel, hogy mégis ott van

mindezekben a végtelen Szeretet, és hogy odaadását, akár munkáról, akár gyöngédségről, akár megértésről vagy önfeláldozásról van szó, az fogadja el, aki szívének-lelkének egyedül elég.

Akiben a Szentlélek az úr, az túljutott örömmön és fájdalomon, annak számára tulajdonképpen már nem kérdés a tiltott és megengedett öröm. Nem mintha nem érezné már a kellemest és a szenvedést, nem mintha számára nem lenne már törvény, mégis túljutott ezeken, mert nem élvezetekre gondol sóvárogva, nem is kínoktól rettegve él, hanem minden vágya azt keresi, akit igazán szeret. Akit pedig hatalmába kerített valami nagy-nagy szeretet, az örvendezik minden ajándékon, amit a szeretett Valakitől kapott, örül minden érintésének, szavának, ha fáj is, ha kemény is, és ugyanolyan szívesen szenved érte, mint örvendezik közelségén.

A csak a legmélyebb szerelemhez és az anyai érzéshez hasonlítható, de azoknál is teljesebb istenszeretet természetfeletti ösztönösséggel ruház fel. Aki Istennek adta életét, rendszerint minden problémázás nélkül tudja, mivel szerez örömet Neki: ha hálás szívvel élvez, vagy ha lemond, ha fel-szabadultan elengedi, vagy ha keményen fegyelmezi magát, ha tobzódik a derűben, vagy ha vezekel magáért és másokért.

A lelki béke a helyünkön levés öröme. Aki él, addig van a helyén, amíg meg nem áll, hanem folyton előre megy. A Szentlélek békéje nem lehet a megállapodottság csendes élvezése. Annál inkább nem, mert a szent ösztönösség mellett hatékony erő valamennyiünkben az ádami, önistenítő tendencia, amely minden életkorban másképp támad, és amely minden öröm és béke gyilkosa. A Szentlélek öröme és békéje önmagunkkal való harcban érik, csak fokozatosan bontakozik ki, csupán életünk végére válik teljessé.

Egyébként sem szeretet az, amely nem akar ma többet adni, mint adott tegnap. A szeretet sosem mondja, hogy elég, és sohasem áll meg, hogy csak magának élvezzen, akár lelki örömöket. A Szentlélek békéje szükségképpen az állandó útonlevés gyönyörűsége. Megyünk az egyedül elég Valaki felé, akit még nem látunk, de akinek jelenlétét a hitben egyre inkább megtapasztaljuk, és akit egyszer majd közvetlenül átölelhetünk, egyetlen, örök-most, „megáll az idő” boldogságbán.

Zarándokút az élet, belső alakulás, hogy felnőjünk az örök Szeretethez. Ezen az úton nem önmagunkra kell figyelni, nem saját tökéletesedésünkre, érdemeinkre vagy kudarcainkra, hanem a találkozásokra. A keresztyén szent nem önmagát faragó szobrászhoz hasonlít, nem is jót, rosszat feljegyző könyvelőhöz, hanem az önmagát feledő szerelmeshez vagy a gyermekéért mindenét odaadó anyához. Egyetlen célja egészen elfogadni Istenét, bármiképp jön felé, és egészen odaadni önmagát, bármiképp kívánja őt a Szeretet.

Ez az az életforma, amelyben az ember nem keresi önmagát, sem a maga örömét, mégis megtalálja Isten álmodta önmagát is, a legigazibb örömet is, és végkifejletként megéri magának Istennek a boldogságára.